

نومرو : ۸۳

اداره خانه

ایستانبول . جفال اوغلندہ

داثرہ اجتہادہ

“ Idjtihad ” Constantinople

دوردنچی سنہ

اجتہاد

۵ کانون اول ۱۳۲۹

آبونہ

سنہ ۱۲۸۱

تورکیا ایچین : ۵ غروش ۳۰ غروش

ممالک اجنبیہ ایچین ۱۵ فرانق ۸ فرانق

نسخہ سی ۵۰ بارہ

حریت فکریہ یمہ خادم

پنجشنبہ کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعہ

مدیر مرخص : الہامی صفا

یاشادینمز محیطك ، حیاتك ، عصرك یكى احتیاجلری دوشونوله مش . حال بوكه او زماندن بو عصره ، او محیطدن بو محیطه ، او حیاتدن بو حیاته زمان فرقی ، خصوصیت . تكامل فرقی آز شیمیدر ؟ بونلری پك بول مثالارله كوسترمك قولای ، فقط فائده سزدر .

عجم مقلدلر معنی حالت روحیه نك تأثیرندن قورتولامامش فارسى ادبیاتی ، فارسى قواعد لسانیه سی كندی لسانزه صوقولش . حال بوكه بو قواعدك آنجق عجم لساننده حیاتی اولاییله . مثلترك حیاتنده لسانلر بدر خصوصیت كوستره ننه وار ؟ هر ملتك اك بوكه خصوصیتی . موجودیتی هر شیدن اول لساننده تظاهر ایدیور . اوندن دولای او لسانك قواعدی بو لسانده اكره قی ، مستحاثه حائله قالمش . چونكه حلقك ذی حیات لسانندن نسغ ، فیض آله مامش .

صوك زمانلره دوغری احتیاجی مقلدی مجدلر مزده عینی حالت روحیه دن قورتولامامش . فرنك فكرلری ، فرنك حسلری ، فرنك قاعده لری ، فرنك قانونلری عیناً آلوب حیاتزه تطبیق ایتك ایستهمش . كندی حیاتلری اونلره بیعت ایتدیرمكه . اونلره تمثیل ایتدیرمكه چاشمشلر .

فی الواقع مجدلر ده كیشدكه تقلید جیلك ده میخانیکیلكدن آز چوق اوزاقلشمش ، آز چوق تمثیل ، شعورلی برحاله كلش . فقط اساس اعتبارله عینی حالت روحیه دوام ایتش . فی الحقیقه بوقادار كور ، میخانیکى ، شعورسز تقلید جیلكدن برحاله تمثیل وابداع صفحه سه كچیلهمش . بوراده ده تكامل تدریجی در .

حقیقته فكرلر ، حسلر ... الخ ؛ زیاده دوغدوغی ، بوبودوكی محیطلرده ذی حیات در . اوراده کی فعالیت حیاتیه ، فعالیت دماغیه اونلره حیات اعاده ایتشد . یوقه اوفكرلر ، حسلر ... الخ فعالیت حیاتیه یی . فعالیت دماغیه یی یار اتمامش در . فكرلر ، حسلر ، اعتقادلر ، قاعده لر ، قانونلر حیاتك معین زمانلرده کی ، معین محیطلرده کی فعالیتك افاده سی ، اثریدر . حال بوكه حیات محیطدن محیطه فعالیتكده آز چوق خصوصیت كوستردیكى كی زماندن زمانده دور مقسریورور . اوحالده بوفكرلر ، حسلر ... الخ یا حیاتله برابر یوره یورك استحاله ایتكه ویاخود مستحاثه اولغه مجبوردر . فكرلرك ، حسلرك . الخ محافظه كارانی ، ابدیتی دیگر طرفدن آز چوق حیاتكده حر كیتی ، تكاملنی دور دورور .

اوحالده مادمكه فكرلر حسلر ... الخ حیاتك فعالیتك معین محیطلر ، معین زمانلرده افاده سی . اثری در . مادمكه حیات یورور ، حیاتده هر شیدن اول استحاله ، تمادی ، تكامل وارددر . اوحالده اسكیمش ، حیاتله برابر ده كیشمهمش فكرلر ، حسلر ... الخ قابل تطبیق اولیورسه بونلری ده كیشدیروب

دشمن قوتلره شكل Gestalt [*] ك سویملی اهكنده یكدیكر- لری در آغوش ایتیمی اوكره تیرلر یكدیكرندن فرار ایدنلری یكدیكریله بیرلشدیرلر .

* *

ترجمده وباخصوص مجله ومنتور بیر ترجمده شیللرك بوتون رونق شاعری ، باخصوص اومتزم آهنگی خراب ونایاب اولور .

عبدالله هودت

آبونه لر مزدن ، آدره سلیرینك تبدیلی لازم كلدیكى وقت یكى آدره سك طبعی بدلی اولاراق (۶۰) پارالق بول كونده رمله لری رجا ایدره ز .

تمثیل جیلك - تمثیل جیلك

فكرلرك ، حسلرك ، اعتقادلرك ، قاعده لرك . قانونلرك برحیاتی . بناء علیه بر منشائی ، بر محیطی ، بر مدت عمری وارددر . اونلرده دوغقی ، بوبومك ، اختیارلامق ، اولك كی حیاتك مختلف صفحه لری ، تكاملی موجوددر .

اونلرك زیاده وغدوغی ، بوبودوكی محیطلرده ذی حیات در ، اوراده کی دماغلرك . قلیلرك ، اجتماعی حیاتك فعالیت اونلره وجود یرمشددر .

بزده بو حقیقتدن غفلت ایدلش ، فكرلر ، حسلر ، الخ حیاتدن آیری ، بنفسه موجود . استحاله دن معرا ، محیط ، زمان و احوال حیاته بیكانه ، حتی عاصی و حاكم بر شی ظن اولونش ! اونلر خارجدن ، باشقه محیط و باشقه بر صفحه تكاملده حیاتلردن عیناً آله رق كندی حیاتلری ایچون بر دستور عمل انخاذ ایدلش حیاتلری اونلرك قالبه تمثیل ایتدیرمكه چالشمش ! بر درجه یه قدرده موفق اولمشلر !

اك اول علمامش بو اصولی تطبیق ایتش . اسلامیتك ظهور ایتدیكى زمان ، محیط . احوال حیات نظر ایتباره آلمهمش .

[*] بوكله ، پك واسع برمعناده آیینمشددر . (شیللر) بیر مکتوبنده بوكله حقنده شو ایضاحاتی یرمشددر .

» بوبیر فكردركه اشیانك كافه اوصاف شكلیه سنی و بونلرك ملكات فاكره ایله كافه علائفی احاطه ایدر «

آلته جق قاعده لر . قانونلرده مهم بر استحالده کچیرمکه اجبار ایدلیدر .

بزده اسکي فکرلر . حسلر . اعتقادلر ثابت قاله رق حیاتك فعالیتي . انكشاف و ترقیسی آز جوق منع ایدیور . بونی ایشاحه چالیشه لم :

عضویتلرده فردك حیاتی نوعك حیاتی خلاصه تقلید ایدر . علم رشیم تشریح تطبیقی دیمکدر . رشیم حال تشکله اینک بسط عضویتلرک اوزون عصرلر طرفنده دولاشیدینی تکامل صفحه لرندن سربعا مرور ایدر .

جمعیتلرک حیاتنده هر شخص عائد اولدوغی جمعیتك صفات حیاتی سربعا فکرلر ایدر . بر جوقده جمعیتك کچدی بی حیسان عقل . تجربه دورلری ضروره مجبوردر ... الخ

بویله بر قاعده وارد و دوغروجه بر قاعده در . زمان فرقیله تکثر وقایعندن صرف نظر اولنورسه بر جوجفك حیاتی بر جمعیتك حیاتی تمثیل ایده بیلیر . حیات تمادی ابتدیه جوجنی بویومکدن هیچ برشی منع ایده من . بوراده نشوونما . تکامل نه قدار آشکاردر . جوجق بو بودکجه حواس و دماغنك فعالیت . اعضاسنك جسامت و ملکاتی کی جوجفك البسه سی ده بویومک مجبوردر . برالبسه ایکی اوچ سنه صوکره جوجفه او یغونسز کلرک نشوونما سنی دور دورور !

ایشته بر جمعیتك حیاتنده ده فکرلر . حسلر ... الخ بویله در . فقط شخصدن جمعیته کچنجه بو وضوح غیب اولیور . چونک اوراده تکامل نه بوقادار فعال ، نه بوقادار سربیع در . اوندن دولایی یوز سنه . بشیوز سنه اول تشکل ایتش فکرلر . حسلر ... الخ حالا محافظه ایتک ، حالا اولنرک دار ساحه سننده صیقیشهرق حرکت و ترقیدن محروم اولق غایه سنی تعقیب ایدنلر وار ! حان بوکه اشته تاریخ انیا بونلری نه کوزل تکذیب ایدیور . هرنازل اولان شریعت زمانک ، محیطک . احوال حیاتك مقتضیانته توافق ایتش . صوکره حیات تمادی . استحالده ، تکامل ایتش . شریعتك احکامی ثابت . ابدی قلاماش . آرتق قواعد و دستاوری قابل اولمه مه باشلامش . بونک اوزرینه یکی حیاتك فعالیتلرینه ده موافق اولقی اوزره جناب حق طرفندن یکی بر شریعت انزال بویورولمش . فی الحقیقه بر شریعت موحدایکین دیکرینک انزال بیورولمنه نه لزوم واردی ؟ اگر حیاتك تکامل و ترقیسی ، حرکت و استحالده سی اولماسایدی .

حقیقه تده . یسه تکرار ایدم . حیات تدریجاً استحالده . تکامل ایدر . آز جوق اوزون ایکی زمان آره سننده حیاتك فعالیت . صفحات تکاملی عینی دکلدر . حال بوکه اسکي فکرلر ، حسلر ... الخ ثابت و ابدی قالنجه حیاتك فعالیت ایلده بونلر آره سننده بر عدم موافق . برضدیت ظهور ایدیور . بوده جمعیتك حیاتنده سو

حیاتك فعالیتنه اویلدوره رق قابل تطبیق بر حاله کنیرمک . حیاتك فعالیتنه هم استنادگاه . همده ترقی و حرکتنه غیر مانع بر شکلده صوفق لازمدر . بوفکرلری . حسلری ... الخ بر ارقه رق حیاتنرک فعالیتی ایچون غربدن یکی فکرلر . یکی حسلر ... الخ آلتی عجیبا حقیقه ده موافق بر شیمیدر :

چونکه بونر اولو محیطدن محیطه حیاتك فعالیت کی آز جوق خصوصیتلر کوسترر . ثانیاً بزده فکرلر . حسلر ... الخ پک اسکي . پک کری ایسه عربده کی فکرلر . حسلر ... الخ ده پک یکی . پک یلری دکلیدر : اولنرک بزی در حال غرب حیاتنك فعالیتنه تمثیل ایتدیره چکنه ایستاقی تکاملک تدریجیتی ایلده قابل تألیف ایدر ؟ اولنری آلوب بو محیطه ، بو حیاته کوره اولجوب بیچمکه کانجه . اشته حالت روحیه من کوستریورکه . بوایشک پکده اری اولامیورز .

دیگر طرفدن تدریجی استحالده ، زمان آره سننده تمادی عکس العمللرک تجدیدی بوغمه منی . حیاتك بویوک انقلابلر . بویوک مد و جزرلردن قورتارلسی ایجق اسکیمش فکرلری حسلری . اعتقادلری . قاعده لری ده کدیررک بوکونی فعالیت حیاتیه منزه توفیق ایدم بیلیمکه متوففدر .

بونکله برابر ماضیمزده ایزلری غیر موجود ، بناء علیه غربدن آلته جق شیلرده آز دکلدر . فقط بونرک زباده غرب ایلده شرقده مشترک . محیطلرک ، احوال حیاتیه لرک خصوصیتنه ، شخصیتنه غیر مدیون شیلر اولمیدر . بونلر علوم و فنون در . منحصر آذ کانک . قشر دماغ فعالیتنه عائددر . فی الحقیقه بوندرده نه انفسیت ، نه ده عرق خصوصیتی وارددر . ریاضیه نك . میخانیکك ، حکمت و کیمیا نك قانونلری دنیانك هر طرفنده عینی در . ریاضیه . میخانیک . حکمت و کیمیا مسأللری حقیقه مان بوتون فیلولو فلر . بوتون ارباب علم اتفاق ایتشدر . فقط جادات ، محیط خارجی ، محیط غیر حیاتیدن عالم حیاته ، نباتات و حیوانات حقیقه کی مسألله کچنجه فیلولو فلرله ، ارباب علم آره سننده آز جوق آریلقلر باشلیور . علم حیاتدن یسقولوژی ساحه سنه کچنجه فیلولو فلرله ارباب فنک آره سی آجیلیور . جمعیات حیاتنه انتقالده بو آیققلق ده زیا بویور . اودرجه ده که مان هر فیلولو وفک ، هر عالمک فکری . فکر تلفیقی انفسی قالیور . احوالده غربدن آلته جقلر شیلر معیندر : بوتون فیلولو وفلرک ارباب فنک اتفاق ایتدکری شیلر . بونلر انفسیلکدن قورتولاراق آفاق ماهیتنه انقلاب ایتلدر . بونلر ذکانک . قشر دماغ فعالیتنه عائد شیلدر . دماغدن قلبه کچنجه ایش ده کیشیور : ملیتلرک شخصیتی ک اول لسان و ادبیانه کنیدی کوستریور . اعتقاد شرقدن غربه قابل تألیف شیلره مالک دکلدر . اخلاق ، حقوق ، سیاست ده حیاتك خصوصیتیه . ملیتلرک شخصیتیه صیقی مناسبتده در . بناء علیه اخلاق ، حقوق ، سیاست ایچون

— شو قارشىكى يېڭىل اوك ياشىدىكى. مردىونى قاپى .
 حسنا خانم براز اوتىده توران جىدونه سىنه : هو !! يورۇ ،
 بوراى دىكلىش . دىدى . - موبادىن نىن انجە سىس : هو ! هو !
 دىيە حسنا خانم تىقلىدىنى باپدى و بىرقىچە فۇپدى . حسنا خانمك
 بوكا پك جانى سىقىلدى ، جومبايە غىضوبانە برنظر فېرلاتەرق :
 ھاي تىبىيە-ئىز آناسى بىرنە قادىنلە (زەكانىور) دىيە باغىردى
 مردىونى قاپىك زىلنى چىكىدى . بويوك برىغىرىق ايله قاپى
 آردىنە قدر آچىلدى . اولدۇچە بوش برىطوپراق حولىە كىرىدىلر .
 طوپراقلىك كىارىنە باغلى اولان قاپى اپىنى چىقلاق آياقلى ،
 باشى يىنىلى ، قوشاقسىز انتارلى قىز مسافىرلى كورونچى ياندىكى
 قاپىدن مردىونى دىرت آتلاپەرق قاچدى و ھىنوز نىكە انىش
 اولان خانمىرنە نفس نفسە مسافر كلىور ، دىدىكى طوپولدى .
 شوكت افىدىنك حىرى پىشكىرى برىغىرە آتدى . طورونە :
 ھادى مەزىن قوش ، كىيك ، قوشان ، بىلكە كوروجىدر . بىزدە
 صىرتە برانتازى قانوپ براز باشى طوپلايىم . قوزوم سود
 نە سىندە كىللىرى بويوك اوپەيە آل . بىز كىلنچەيە قدر حال ،
 خاطر مور ، دىدى . بىمكىدن صرف نظر ايتىدىلر . سود نە
 شىيىتىق تىركىلىنى سوروكلە سوروكلە مردىونى چىقىدى
 و مسافىرلى . بورادىن بىورىكز افندىم دىيەرك بوقارى آلدى .
 حسنا خانم :

— اودەلىرى افندىم ؟ كوچوك خانى كورمىكە كىلك .
 سىراپى فلەكناز خام ماعلىنى وىردى .
 سود نە پىرنلاش :

— يا اويلدى افندىم ؟ خوش كىلىكز . صفا كىلىكز .
 خىرلر كىتىرىكز . فلەكناز خانم بويوك افىدىنك آخرت
 قارداشىدىر . نىجلىرى باش كوز ايتەپى پك - ھور .
 حسنا خانم باشنى آچدى ، چارشافى اوموزلىنە اينىدىرى .
 ايكى طوپوز ايكىنە سىنى پچە - نە ايلىشىدىروب سود نە وىردى .
 جىدونه سىدە اويلە ياپدى . صدەت صوفەدە طوران خىرللك
 بدىرەنك يانە كىتىدى .

اوپەنك مفىروشانى حسنا خانمك طبعنە پك موفق ايدى .
 ھلە دىواردەكى يالدىزلى (چىرچو) دىكى لوحە پك خوشنە
 كىتىدى . جىدونه برادى مخصوص ايله او قودى :

انسانە صداقت براشىر كورسەدە اكرە

پاردىچىسىدىر طوغىرلرلر حضرت اللە

امىرلر رشىدىسى طالباندىن

مەزىن جارىلرى

حسنا خانمك اچى آچىلدى . مەنۇيتىدىن آغىرى قولاقلىرنە
 واردى . سافىز كى بىياض اورتولى اوزون مەندەرك بر كوشە سەنە
 قورولدى ، جىدونه - نە قارشىسەنە آلدى . سود نەنك اكرام
 ايتىدىكى سىغارە ، ياقىرق اويلە بر كىف چاچدى كە

اخلاقە . ساعىتە كە مەھم بر قاپو آچىور . حىيات آرتىق اودار
 دىستورلرە صىغە مەھم ، ضرورت مەركىسى اولىرك خارچىنە
 چىقىمە ، اولىركە عمل ايدە مەھمە سوق ايدىور . اشته دىل ايله
 ال واپىشە فرق . اشته دىندە . اخلاقە ، سىياسىتە آتارشى !
 شونىدە علاوہ لىزوم كورولور كە غايت كىرى قالمش ،
 اسكىمىش فېكىرلر كى ، غايت بىكى ، ايلرلە مەش فېكىرلە جەمىت
 حىيات و فەمالىتى اچىون عىنى آتارشى توليد ايدەر .

دوقتور

آياسىتەفانوس

ارھىم نىجىرت

حسنا خانم اوغلنە قىز بولدى ! ؟

پىندىكلىرى تىك آتلى آرابە اسكىدارك بوزوق قالدىرملرى
 اوزەرنە سارصىلە ، سارصىلە ايلروايلور ، آرابەجى اسكى ھام
 بوقوشنى چىقاركن لاغىر بىكىرىنك قىمما بونكى خىفىلەنك اچىن
 تىبىيەلىرى ايتە آلمش يان طرفە ياپان كىدىيوردى ، حسنا
 خانم يە جوشمىدى . برىز اول پك بىكىندىكى طولام باجە خانى
 شىمدى جىدونه - سىنە ذم ايدىيوردى : ناصلىدە باللى . انكلىز
 مەكتەپنە كىدىيورمىش : توكلى دىكل . يوزىنك نورى پىرى
 قالمش . يازىقىر اولسون ! آناسى انسان صاندىمە اچىمى
 طىشىمى دو كىم . انكلىز مەكتەپى ھا ! انكلىز مەكتەپى قدر باشكەزە
 طاش دوشسون .

آرابە قرەجە احمد قىرستىنك اوتە سىندەكى بولدىن كچركن
 حسنا خانم صوصدى . يىشىل اولو سىروىلك آلتە يىقىق
 مەزىرلرلر دورىلىش طاشلىرىنى كورمىك اچىن باشنى آرابەدن
 اوزاتوب باقىيوردى . درىن درىن اچىنى چىكىدى . ھەملىرى حاضر
 اولسون دىدى و دوداقلرىنى اوپتە . اوپتە قىزى ايله برابر اوج
 اخلاص برىفانچە او قودىلر . صوكرە الارىلە يوزلىرىنى صىغادىلر .
 صداقتە اونرى تىقلىدا كويا او قوموش كى الارىنى يوزىنە
 سوردى . آرابە چىلى ھامك ار كىندە طوردى . ھامك
 تا قارشىسەنەكى پىنە اوك قاپىنى چالدىلر . جومبادىن برسسى :

— كىم او ؟

حسنا خانم سوردى :

— قوزوم افندىم ، خىزىنەدار سىلمان شوكت افىدىنك
 قوناقى بوراسىمى ؟ (شوكت افىدىنك پارەسى حسنا خانك
 عقلنى اوقدراشغال ايتىشىدى كە وزنەدار دىجىك ايكىن خىزىنەدار
 دىيوردى !) . جومبادە كوچوك بىر فېسىلىتىنى مەتقاب برسسى :